

## آیا خانه‌های مدینه درب داشتند؟

<?xml encoding="UTF-8?">

کسانی که دقت کاملی در تاریخ نداشته‌اند ، مدعی شده‌اند که منازل مدینه و مکه در زمان صدر اسلام ، اصولاً درب چوبی نظیر درهای امروزی نداشت و مردم برای پوشاندن منزل از دید اغیار ، تنها از پرده استفاده می کردند. آنان پس از طرح این ادعا، نتیجه گرفته‌اند که: بنابراین، ماجرای سوزاندن در خانه حضرت زهرا (س) و قرار دادن ایشان بین در و دیوار صحیح نیست!!

این شبهه به دکتر سهیل زکار نسبت داده می‌شود ؛ اگر چه مدرک مستندی درباره استناد این شبهه به وی در دست نیست. بهر حال از آنجا که این کلام از سوی برخی دیگر نیز تکرار شده ، لازم است پاسخ داده شود. آنچه در پی می‌آید، گوشه‌ای از مستندات است که از سوی علامه سید جعفر مرتضی عاملی در کتاب مأساة الزهرا (ع) – چاپ 1997 به وسیله دارالسیره بیروت – تحقیق شده است:

الف) مستندات درباره درب داشتن خانه های مدینه ابو فدیك میگوید : از محمد بن هلال درباره مختصات اتاق و حجره عایشه پرسیدم . در ضمن پاسخگفت: درب آن به سوی شام بود . گفتم : آن درب یک مصراع داشت یا دو مصراع؟ گفت: یک مصراع پرسیدم : از چه جنسی بود؟ پاسخ داد: یا از چوب عرعر بود یا از درخت ساج .[1]  
مصراع همان است که در فارسی از آن با عنوان لنگه یا لت یاد می‌شود.

2. از ابوموسی اشعری نقل است که به همراه پیامبر بود تا اینکه به بئر اَدیس وارد شدند . پیامبر (ص) داخل شد و ابوموسی بیرون باقی ماند. ابوموسی می‌گوید : کنار دربی نشستم که جنس آن از جریب نخل بود .[2]

3. ابوذر از پیامبر نقل می کند که فرمود : اگر کسی از کنار خانه‌ای گذشت که درب آن بسته نبود و پرده نیز داشت و نگاهش به داخل خانه افتاد، گناهی بر او نیست ؛ بلکه مقصر، اهل آن خانه‌اند .[3]

4. در حدیث ازدواج حضرت علی و حضرت فاطمه - علیهما السلام - آمده است که پیامبر (ص) به آن دو دستور داد که به منزلشان وارد شوند ، سپس بر ایشان دعا کرد، آنگاه برخاست، بیرون رفت و در را با دست مبارکش به روی آنان بست (ثم قام فأغلق علیهما الباب بیده).[4]

5. از پیامبر (ص) نقل شده است که فرمود: هر کس متصدی امری از امور مردم گردد سپس درش را به روی فقیر و مظلوم و صاحب حاجتی ببندد خداوند تبارک و تعالی نیز درهای رحمتش را در زمان فقر و حاجت وی به رویش خواهد بست.[5]

6. ابو حمید از پیامبر (ص) نقل می‌کند که: او به ما امر کرد که شب‌ها ظروف آب را در گوشه‌ای قرار دهیم و نیز دستور داد که شب‌هنگام درها را ببندیم .[6]

7. از جابر و ابوهیریه نقل است که پیامبر (ص) فرمود: درب منزلت را ببند و نام خدا را جاری کن، بدرستی که شیطان درب بسته را باز نمی‌کند .[7]

8. در حدیث اسلام آوردن مادر ابوهیریه و دعا کردن رسول الله (ص) برای او ، ابوهیریه می‌گوید: ... پس دوان دوان به سوی اورفتم تا به او مرده دهم که رسول الله برای دعا کرد . وقتی به خانه رسیدم درب منزل را بسته یافتم و صدای تکان خوردن آب در مشک و نیز صدای پای مادرم را شنیدم... .[8]

9. در حدیثی از عائشه است که رسول الله (ص) در شبی از شبها ظن آنها رقدت فانتعل رویداً و أخذ رداءه رویداً ثم فتح الباب رویداً ثم خرج و أجافه رویداً.

در تمامی احادیث بالا ، بستن درب با تعبیری مانند اغلاق الباب ، ردّ الباب و اجافه الباب آمده است که همگی به معنی بسته نمودن درب است و برای پرده و نظایر آن به کار نمی‌رود.

10. در احادیث متعددی - از جمله 21 حدیث که علامه جعفر مرتضی در کتاب مذکور آورده است - از تعبیر دق الباب ، طرق الباب ، ضرب الباب و قرع الباب استفاده شده است که همگی به معنای در زدن هستند و درباره دري که پرده داشته باشد به کار نمی‌روند. زیرا واضح است که پرده ، قابلیت دق الباب ندارد ؛ از جمله : در حدیث رفتن پیامبر به منزل ابو الهیثم بن التیهان آمده است : پس درب خانه را زدیم. زنی گفت : چه کسی در می‌زند ؟ عمر پاسخ داد : این رسول الله است ... [9]

11. در احادیث متعدد دیگری - از جمله 43 حدیثی که نویسندۀ کتابمأساة الزهرا (ع) آنها را مذکور داشته است - به تعبیری همچون الاجابة من وراء الباب یعنی پاسخ از آن سوی در ، خلف الباب یعنی پشت در ، حرک الباب یعنی حرکت دادن در ، وضع الید علی الباب فدفعه یعنی هل دادن در با دست و باز کردن آن ، فتح الباب یعنی باز کردن درب ، الباب المقفل یعنی درب قفل‌شده و کسر الباب یعنی شکستن در بر می‌خوریم که هیچیک از این تعبیر با پرده و مانند آن‌سازگاری ندارد.

12. همانگونه که در تواریخ شیعه و سنی آمده است ، اهل یثرب ( مدینة النبی ) تا پیش از هجرت پیامبر اسلام (ص) گرفتار جنگ داخلی دائمی بودند و اختلافات خونین در میان آنها بیداد می‌کرد ؛ تا جایی که معروف بود که حتی شب‌ها نیز شمشیر و اسلحه را از خود دور نمی‌کردند [10]. تا اینکه خداوند با بعثت پیامبر (ص) بر آنان منت نهاد و برادری و صلح را برایشان به ارمغان آورد . با در نظر داشتن این امر ، آیا عقلایی است مردمانی که دائماً خطر همسایه را احساس می‌کردند و در حال جنگ و جدال بودند و حتی در هنگام خواب ، نزد خود شمشیر نگه می‌داشتند ، برای خانه‌هایشان که مال و ناموس خود را در آن حفظ می‌کردند و شب‌ها در آن می‌آرمیدند ، درب نگذارند و فقط به آویزان کردن پرده اکتفا کنند؟ خیر؛ این امر هرگز عقلانی نیست.

13. احادیث دیگری نیز وجود دارند که ثابت می‌کنند نه تنها منازل مدینه درب داشتند بلکه آن درب‌ها ، قفل و کلید نیز داشتند و کلمه مفتاح به معنای کلید بارها تکرار شده است ؛ از جمله: از دکین بن سعید المزنی نقل است که گفت: نزد پیامبر (ص) رفتمو از او درخواست طعام کردیم. پس فرمود : یا عمر! برو و به آنها غذا بده . فارتقبینا الی علیة ، فأخذ المفتاح من حوزته ، ففتح ... [11]

حین کلم علی (ع) طلحة فی امر عثمان ، انصرف علی (ع) الی بیت المال ، فأمر بفتحه ، فلم یجدوا المفتاح ، فکسر الباب ، و فرق ما فیہ علی الناس، فانصرفوا من عند طلحه حتی بقی وحده ، فسر عثمان بذالک . [12]

دسته‌ی دیگری از روایات نیز وجود دارد که بوضوح حاکی از وجود درب‌هایی با جنس چوب هستند ؛ احادیثی که از شق الباب به معنای شکاف بین درب‌هایی که از چوب ساخته می‌شود سخن می‌گویند. مسلم است که پرده ، دارای شق و شکاف نیست بلکه درهایی که از تخته یا سعف نخل ساخته می‌شدند ، ممکن بود خلل و شکافی بین آنها به وجود بیاید ؛ از جمله : از عائشه نقل است که: هنگامی که خبر شهادت جعفر بنابی طالب و عبدالله بن رواحة را آوردند ؛ پیامبر بر زمین نشست و آثار حزن و اندوهر صورتش نمایان شد ، و من از شکاف در شق الباب او را می‌نگریستم ... .

[13]

نیز امام صادق (ع) از امیر المؤمنین علی (ع) نقل فرموده است که : ... روزی رسول الله (ص) در حجره یکی از

زنانش نشسته بود و مدراتي (نوعي شانه از جنس چوب يا فلز) در دست داشت ، در اين هنگام مردی از شکاف در شق الباب به داخل نگریست . پیامبر فرمود: اگر نزدیک تو بودم ، با این مدراة چشمتم را در می‌آوردم . [14]

ب) مستنداتی در باره درب داشتن خانه‌های مکه گرچه شاید با ذکر ده‌ها سند بالا ، دیگر نیازی به مستندات زیر نباشد اما برای اطلاعات بیشتر کاربران عزیز سایت خبرگزاری اهل بیت علیهم السلام (ابنا) به روایاتی که ثابت کننده وجود درب در ساختمان خانه‌های مکه نیز می‌گردد اشاره‌ای مختصر می‌کنیم:

1. هنگامی که قریش ، تصمیم به قتل پیامبر (ص) گرفتند، جناب ابوطالب به فرزندش علی (ع) گفت: پسر من ! نزد عمومیت ابولهب برو و درب خانه‌اش را بزن. اگر در را باز کرد داخل شو و اگر باز نکرد درب را بشکن و داخل شو و به او بگو : پدرم برای پیغام داد: مردی که عمویش زنده است ذلیل نمی‌شود . پس علی (ع) رفت و درب خانه ابولهب را بسته دید. فرمود در را باز کنید ولی تقاضایش را اجابت نکردند ، پس به در هجوم برد و آن را شکست و داخل شد [15]

2. از ام هانی دختر ابوطالب نقل است که: لما كان يوم فتح مكة أجرت رجلين من أحمائي، فادخلتهما بيتا و اغلقت عليهما بابا [16]

3. این حدیث پیامبر (ص) نیز بسیار معروف است که پس از ورود سپاهیان اسلام به مکه در جریان فتح این شهر فرمود: من دخل دار ابي سفيان فهو آمن ، و من اغلق [عليه] بابه فهو آمن يعني هر کس به خانه ابوسفیان داخل شود امان دارد ، و هر کس داخل خانه‌اش شود و درب را به رویش ببندد نیز در امان است . [17]

لازم به ذکر است که مکه به دلیل حرم امن بودن ، شرایط امنیتی بسیار بهتری نسبت به مدینه داشت و خوف جنگ داخلی و خونریزی در آن نمی‌رفت . با اینهمه ، مطابق احادیث متعددی که علامه سید جعفر مرتضی در کتابمأساة الزهراء نقل کرده است – و ما تنها به ذکر سه مورد آنها قناعت کردیم – حتی خانه‌های مکه نیز درب داشتند ؛ چه رسد به منازل مدینه.

- پاورقی ها [1] (وفاء الوفاء – ج 2، ص 459 و 456 و 542)
- [2] (صحیح مسلم – ج 7، ص 118 و صحیح بخاری – ج 2 – ص 187)
- [3] (مسند احمد – ج 5 ص 153)
- [4] (بحار الانوار - ج 4 - ص 122 و 142 و مناقب خوارزمی ص 243)
- [5] (مسند احمد - ج 3 - ص 441)
- [6] (صحیح مسلم - ج 3 - ص 1593)
- [7] (سنن ابی داود - ج 2 - ص 339 و مسند احمد - ج 3 - ص 386 و سنن ابی ماجه - ج 2 - ص 1129)
- [8] (مسند احمد - ج 2 - ص 230)
- [9] (کنز العمال - ج 7 - ص 194)
- [10] (اعلام الوری - ص 55 و بحار الانوار - ج 19 - ص 8 تا 10)
- [11] (سنن ابی داود - ج 4 - ص 361 و مسند احمد - ج 4 - ص 174)
- [12] (تاریخ طبری - ج 4 - ص 431) 14.

[13](كنز العمال - ج15- ص732).

[14](قرب الاسناد - ص18 و من لا يحضره الفقيه - ج 4 - ص 74)

[15](كافي - ج8 - ص276 و 277)

[16](مسند احمد - ج6- ص343)

[17](سنن ابي داود - ج2- ص162 و مسند احمد ج2- ص292 و وسائل الشيعة - ج15- ص27 و تهذيب الاحكام

- ج4 - ص116 و صحيح مسلم(انتشارات داراحياء التراث العربي ) - ج3 - ص1408 و كافي ج5 - ص 12 و

بحار الانوار ج75- ص 169 و...)